

DA ŽIVOT IMAJU!

Prema sustavnom preventivnom djelovanju u pastoralu mladih Katoličke Crkve u Republici Hrvatskoj

Iva Lukenda

SPECTRUM
časopis
studentata
KBF-a

ŽIVOT I SMRT

Današnja župa, osobito u gradu, mjesto je prepuno osoba (bolesnih, starih, socijalno ugroženih i mladih delikvenata) kojima je potrebna socijalno-karitativna pomoć. Istina je da župa ne nadomješta socijalnu državu, ne može riješiti problem nezaposlenosti, kao ni problem droge i ovisnosti o alkoholu. Jednako je tako istina da župna zajednica ima zadaću, ovisno o financijskim mogućnostima i stručnim potencijalima, nastojati barem djelomično spomenute probleme ublažiti i rješavati putem svojih župnih struktura.¹ Imperativ socijalne dimenzije pastoralnog djelovanja, po uzoru na Kristovo djelo, jest pomoć i briga o onome tko je gladan i koga treba nahraniti, tko je žedan i koga treba napojiti, tko je stranac i koga treba primiti, gologa zaogrnuti, bolesnoga pohoditi te posjetiti onoga tko je u tamnici.² Isus ne pita od čega je bližnji bolestan ili tko je skrivio njegovu bolest (ovisnost), niti zbog čega je završio u tamnici, već zahtijeva da mu se s ljubavlju posveti pažnja i pruži potrebna pomoć.

Ovaj rad dio je diplomskog rada pod nazivom *Prevenција ovisnosti o drogama u pastoralu mladih*, načinjenog pod vodstvom dr. Josipa Šimunovića. Analiza je to dosadašnjeg pastoralnog zauzimanja Katoličke Crkve, od stvaranja nezavisne Republike Hrvatske do danas, na području prevencije i borbe protiv ovisnosti o drogama. Kronološkim redoslijedom predstavljene su inicijative i djelovanja Crkve iz kojih se iščitava potreba za sustavnim, planskim i koordiniranim preventivnim djelovanjem, kako bi ta nastojanja i aktivnosti mogle uroditi željenim plodovima.

U Republici Hrvatskoj droga se počela širiti sredinom dva desetog stoljeća, nakon čega se krajem osamdesetih godina počinje bilježiti znatan porast broja osoba koje konzumiraju droge. Razlog tome bila je uspostava tzv. balkanske rute kojom se droga prevozila i krijumčarila iz područja Turske i Bugarske preko tadašnje Jugoslavije, pa sve do najzapadnijih

dijelova Europe.³ Nakon uspostave nezavisne Republike Hrvatske 1991. godine, zbog ratnog stanja i političkih previranja, u Hrvatskoj se razvija organizirani kriminal i krijumčarenje droga, te se 1993. godine događa epidemija ovisnosti koja kulminira 1998. godine. Ona nije bila zaustavljena tokom punih deset godina, pa i danas odnosi nove mlade žrtve.⁴

Prva koja je reagirala na alarmantno stanje ovisnosti u Hrvatskoj iz krugova katoličke Crkve bila je tadašnja časna sestra Bernardica Juretić iz Splita, isprva buđenjem svijesti da se *droga ne liječi tabletama*, a zatim 1991. godine utemeljenjem prve ustanove za pomoć i rehabilitaciju ovisnika u Republici Hrvatskoj, u Cisti Velikoj, pod nazivom *Zajednica susret*.⁵

Nedugo zatim, o tome se problemu u Katoličkoj Crkvi u Republici Hrvatskoj javno počelo intenzivnije govoriti. Tadašnji splitsko-makarski nadbiskup Ante Jurić 1994. godine poziva na borbu protiv ovisnosti roditelje, profesore, odgojitelje i vjeroučitelje, te napose na preventivno djelovanje vlasti: *Kada bih šutio o problemu širenja droge, čini mi se da bih izdao svoju pastirsku dužnost. To je zlo uzelo maha toliko da nam prijete uništenjem velikog broja mladeži. U našoj se nadbiskupiji na nekoliko mjesta radi na izvlačenju iz toga zla onih, koji su u nj upali. Dobro je to djelo i potrebno, ali se njime spašavaju tek pojedinci, mali broj. Teško je, naime, ovu bolest izliječiti. Daleko je važnije spriječiti je.*⁶

Vijeće za laike Hrvatske biskupske konferencije 1994. godine donosi izjavu pod nazivom *Vlasti moraju zaštititi mladež*

³ Usp. KLARIĆ, Dubravko: Droga – (ne)rješiv problem. Priručnik za edukatore, Zagreb, 2007, str. 20–21.

⁴ O ovoj temi više u: SAKOMAN, Slavko: *Društvo bez droge. Hrvatska nacionalna strategija*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2001, str. 89–120.

⁵ Usp. PALOŠ, Rudi: Pastoral mladih u nas devedesetih godina, u: *Kateheza* 21 (1999), br. 1, str. 10.

⁶ <http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=9082>, zadnje pretraživanje 21. siječnja 2008.

¹ BALOBAN, Josip: *Crkvenosti i obitelj pred izazovima*, Glas Koncila, Zagreb, 2004, str. 132.

² Usp. Mt 25, 31–46.

kojom apelira na sve one koji imaju utjecaja u borbi protiv droge da poduzmu potrebne mjere te u isto vrijeme poziva i crkvenu vlast da u suradnji s javnim institucijama sustavnije usmjeri svoje zalaganje prema pastoralu mladih.⁷ Te je iste godine tema metropoljskog studijskog dana splitsko-makarske nadbiskupije bila *Pastoralni radnik pred izazovom fenomena ovisnosti*. Jedan od zaključaka s predavanja dr. fra Joška Srdanovića bio je sljedeći: *Pribjegavanje drogama i drugim sredstvima ovisnosti izraz je krika zbog besmisla života. Potreban je zbog toga povratak pravim i provjerenim vrijednostima. To potvrđuje i činjenica da narkomani koji se vrate Isusu, vjeri i sakramentima Crkve bivaju zauvijek oslobođeni od ovisnosti. Budući da droge razaraju duše i tijela, pa tako i obitelji i cijelo društvo, jedan se narod može ubijati ne samo oružjem nego i nudenjem droge njegovoj mladeži*.⁸ Na praktičnoj razini, Crkva razvija suradnju s gradskim i državnim institucijama, o čemu svjedoči izvješće o održanom misnom slavlju povodom završetka Tjedna borbe protiv ovisnosti u Splitu. Tom je prilikom istaknuta povezanost ovisnosti o drogama i magije te je rečeno kako je čak 90% ovisnika imalo iskustva s magijskim praksama, što dodatno oslikava kompleksnost te problematike.⁹

Na zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije u lipnju 1997. godine biskupi izražavaju svoju zabrinutost zbog ugrožavanja mladih drogama, te upućuju apel svim društvenim strukturama da *što prije pristupe problemu narkomanije kao jednom od ozbiljnih zala koja su zahvatila naše područje*.¹⁰ Sljedeće 1998. godine o pastoralu mladih biskupi donose ove zaključke: *Naglašeno je da postoji svojevrsna apatija svih relevantnih institucija glede problema s kojima se susreću mladi. Također je uočeno da i u samoj Crkvi postoji premalo institucija koje se sustavno bave problematikom mladih. Konstatiran je nedostatak istraživanja o vrijednosnom sustavu mladih, pomanjkanje dugoročnih*

⁷ Usp. IZJAVA VIJEĆA ZA LAIKE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE: Vlasti moraju zaštititi mladež, u: *Glas Koncila* 33 (1994), br. 49, str. 1.

⁸ MIHALJ, Mirko: Metropoljski studijski dan u Splitu. Crkva pred izazovom ovisnosti, u: *Glas Koncila* 34 (1995), br. 42, str. 13.

⁹ Usp. J. M.: Kamo ideš Split? Misa i prosvjed za žrtve droge, u: *Glas koncila* 35 (1996), br. 8, str. 18.

¹⁰ TISKOVNI URED HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE: Biskupi zabrinuti zbog ugrožavanja mladih. Priopćenje za tisak s trinaestoga plenarnog zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije, u: *Glas Koncila* 36 (1997), br. 25, str. 2.

pastoralnih planova te nedostatna koordinacija u radu s mladima na mnogim razinama.¹¹ Tom prilikom donesena je odluka o osnivanju biskupijskih centara za pastoral mladih.

Te iste godine, biskup Marin Sračić u *Vjesniku Đakovačke i Srijemske biskupije* priznaje kako je *Crkvu naglo širenje ovisnosti o drogi i alkoholu, naročito kod mladih, našlo nespemnu, napose kad je riječ o liječenju. Mnogi izbjegavaju rad s ovisnicima, jer iskustvo govori da treba uložiti mnogo sredstava i vremena, a uspjeh je tako malen*.¹² U istome broju, tematski posvećenom problemu ovisnosti, nadobudno se donose i konkretne smjernice preventivnog djelovanja na koje je pozvana Crkva svojim angažmanom u društvu. Mladen Klanac ističe kako se Crkva nalazi na počecima sustavnog i planiranog preventivnog rada. *Za kvalitetniji rad mislimo da bi bilo potrebno:*

1. U svim biskupijama osnovati biskupijska savjetovališta (To nam omogućuju i novi socijalni zakoni).
2. Savjetovališta bi mogla djelovati savjetodavno, preventivno i terapijski.
3. Pri savjetovalištimu educirati interdisciplinarne grupe profesionalaca i volontera.
4. Međusobno povezivanje svih biskupijskih savjetovališta, pravljenje zajedničkih programa, zajedničke edukacije, izrada pomagala.
5. Programi (koji već postoje u svijetu) mogu biti usmjereni na:
 - pripravu za brak
 - bračne drugove
 - cijele obitelji
 - mlade.
6. Uvođenje u programe specifično duhovnog (nedostatak mnogih programa), jer mislimo da duhovno prožima sve drugo, te da bi duhovno trebalo biti karakteristika naših programa. Prevencija je zapravo vrlo pogodna za iskustvo vjere jer se ona bazira na stjecanju pozitivnog iskustva.¹³

¹¹ TAJNIŠTVO HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE: Utemeljiti će se biskupijski centri za pastoral mladih. Priopćenje sa XVI. Plenarnog zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije, u: *Glas Koncila* 37 (1998), br. 26, str. 2–3.

¹² SRAKIĆ, Marin: Vidje ga i zaobiđe, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 125 (1998), br. 2, str. 82.

¹³ KLANAC, Mladen: Prevencija ovisnosti, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 126 (1998), br. 2, str. 88.

Odmah sljedeće godine, 1999, Komisija Hrvatske biskupske konferencije *Justitia et pax* izdaje dokument *Kako zaustaviti širenje droge u Hrvatskoj?*, progovarajući o problemu ovisnosti koji postaje sve očitiji i urgentniji problem osobito mlađe populacije. Ističe se uloga odgoja i obrazovanja, te na prvome mjestu školā, koje imaju priliku utjecati na razvoj mladeži. Zatim se poziva sve odgovorne u državi da mladima osiguraju dovoljno izvannastavnih pozitivnih sadržaja kojima mogu ispuniti svoje slobodno vrijeme, pri čemu se spominje i uloga vjerskih zajednica. Problem ovisnosti definira se kao jedan od najurgentnijih problema hrvatskog društva te je naznačeno kako je potrebno djelovati sustavno i cjelovito da bi se taj problem suzbio. Dotaknuta je zakonska problematika, kao i odluke i politika Hrvatskog sabora prema rješavanju problema ovisnosti,¹⁴ no ne spominje se na koji bi način Crkva mogla doprinijeti rješavanju tog problema koji se neminovno dotiče i nje same, samim time što su mnogi, već tada ovisnici, bili oni koji su pod okriljem Crkve primili sakramente kršćanske inicijacije, pohađali župnu katehezu i školski vjeronauk.

Problem ovisnosti među mladima od devedesetih se godina posvećuje sve više pozornosti, a pojedini časopisi posvećuju čak cijele brojeve temi ovisnosti.¹⁵ Članci Glasa Koncila¹⁶ i Ike¹⁷ izvješćuju o organiziranim tribinama, predavanjima i susretima vezanim uz borbu protiv ovisnosti, kako informativne, tako i fomativne naravi. U svojoj analizi pastorala mladih u Republici Hrvatskoj u devedesetim godinama Rudi Paloš progovara ovako: *Svijest nužnosti aktivnijeg djelovanja i zauzimanja Katoličke crkve na novim poljima evangelizacije i pastorala koji se otvaraju demokratizacijom društva očituje se i kao konkretno zauzimanje za mlade na rubu, prije svega za*

¹⁴ Usp. JUSTITIA ET PAX: Kako zaustaviti širenje droge u Hrvatskoj?, u: *Informativna katolička agencija, prilog biltenu IKA – Vijesti* od 4. ožujka 1999, IV–V.

¹⁵ Usp. *Kateheza XXI* (1999), br. 1, *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 125 (1998), br. 2, i 129 (2001), br. 7–8.

¹⁶ Više o tome u: PALOŠ, Rudi: Pastoral mladih u nas devedesetih godina, u: *Kateheza 21* (1999) br. 1, str. 10.

¹⁷ Neki od njih su:
<http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=73520>;
<http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=41778>;
<http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=19793>;
<http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=14963>, zadnje pretraživanje 21. siječnja 2008.

*narkomane. Ta će zauzetost postati jedna od konstanti pastoralnog zauzimanja naše Crkve, ali nažalost, uslijed stalnog rasta broja napose mladih i vrlo mladih ovisnika, to će biti tek kap u moru golemih potreba na koje ni društvena zajednica ni ostale pozitivne snage u društvu ne daju zadovoljavajući odgovor. Na katoličkoj strani tako se organiziraju tribine i susreti kojima je cilj osvijestiti sve članove župne i crkvene zajednice o stvarnom problemu, a koji je i naša tužna stvarnost. Osim tribina, nastoji se poduzeti i nešto konkretno za ozdravljenje mladih ovisnika kako bi im se omogućilo da opet budu normalni i korisni članovi ljudske i kršćanske zajednice, ukoliko su kršćani.*¹⁸

U svom pastirskom pismu iz 2000. godine *Da život imaju*¹⁹ zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić progovara o ovisnosti kao o naročitoj povredi ljudskog života. Daje na znanje kako Crkva u Hrvatskoj nije ostala neosjetljiva na problem ovisnosti, kako na teorijskoj tako i na praktičnoj razini, pozivajući se pritom na spomenuti dokument komisije Hrvatske biskupske konferencije *Justitia et pax: Kako zaustaviti širenje droge u Hrvatskoj*.²⁰ Komisija nastoji reagirati na društvena događanja i očitovati svoje stajalište, te je tako prilikom rasprave o prijedlogu dekriminalizacije opojnih droga u Kaznenom zakonu Republike Hrvatske istaknula kako se takvim načinom postavljanja pravnih granica ne može primjereno sankcionirati organizatore i preprodavače droge, nego se mlade može samo još više motivirati na konzumaciju droga.²¹

No do danas Crkva nije uspjela isplanirati i predstaviti konkretnu strategiju borbe protiv ovisnosti, koju bi poduzela kao doprinos rješavanju tog urgentnog problema hrvatskog društva. Pojedinačni pokušaji zauzetih pojedinaca i povremene aktivnosti koje se provode na razini župa i biskupija još uvijek nisu dio sustavnog i ciljano programiranog preventivnog djelovanja Crkve u Republici Hrvatskoj.

¹⁸ PALOŠ, Rudi: Pastoral mladih u nas devedesetih godina, u: *Kateheza 21* (1999), br. 1, str. 7–31.

¹⁹ Usp. BOZANIĆ, Josip: *Da život imaju. Pastirsko pismo u godini Velikog Jubileja 2000*, Glas Koncila, Zagreb, 2000, str. 37.

²⁰ Usp. JUSTITIA ET PAX: Kako zaustaviti širenje droge u Hrvatskoj?, u: *Informativna katolička agencija, prilog biltenu IKA – Vijesti* od 4. ožujka 1999, IV–V.

²¹ Usp. MILOVAN, Ivan: Izjava Komisije HBK *Justitia et pax* o prijedlogu zakona o radnom vremenu te prijedlogu dekriminalizacije neovlaštenog posjedovanja opojnih droga, u: *Službene vijesti Hrvatske biskupske konferencije* (2000), br. 1 (12), str. 23–24.

Papinsko vijeće za pastoralno zdravlje izdalo je 2001. godine pastoralni priručnik *Crkva, droga i toksikomanija* koji, nažalost, još nije u planu prevođenja na hrvatski jezik, što je u ovome vremenu pokazatelj toga da je još uvijek potrebno uložiti mnogo truda kako bi se i u samoj Crkvi osvijestila važnost preventivnog, a zatim i terapijskog djelovanja, te suradnje sa svim ustanovama koje se bore protiv te opake kuge današnjice.

Biskup Marin Srakić u uvodnoj riječi *Vjesnika Đakovačke i Srijemske biskupije* iz 2001. godine svojim ostrim, ali dobronamjernim i apelativnim uvodnikom progovara o problemu ovisnosti i odnosu Crkve: *Ne znam odakle bismo trebali započeti naše razmišljanje o tom teškom pitanju: komentarom i javnom osudom onih odgovornih u našem društvu koji zagovaraju ozakonjenje tzv. lakih droga opravdavajući to pravilom (i iskustvom) – tamo gdje nije sve zabranjeno sve je dopušteno – ili činjenicom da mi u Crkvi malo činimo protiv tog zla koje razara najuzvišenije djelo Božjega stvaranja: čovjeka. Mnogi se roditelji tuže da nemaju dovoljno podrške u borbi za život svoje djece. Zašto ta šutnja? Zašto se mi biskupi i svećenici osobno odlučnije ne angažiramo u toj borbi za opstanak čovjeka? Naime, pitanje je – biti ili ne biti! Tu nije u pitanju okoliš, nego kralj okoliša, čovjek! (...) Šuti Crkva, odnosno svećenici, koji ne znaju kako bi pomogli mladima. Iako je teško iznijeti neki zajednički profil/tip toksikomana, mogli bismo ipak reći da u najvećem postotku oni trpe od nedostatka dijaloga, od nedostatka očitovane nježnosti, od nemogućnosti poistovjećenja s roditeljima ili odraslima koji su već izgrađeni. (...) Nije li upravo tu Crkva najpozvanija pružiti pomoć onima koji ne vide smisao svoga života? Ako vjerujemo da je Krist najveća vrijednost koju nam je Otac nebeski pružio, onda pružimo i mi mladima Isusa Krista. Ne u jalovoj teoriji, nego u praksi našega svjedočenja. (...) Nećemo mnogo postići propovijedima protiv droge i alkoholizma niti stručnim predavanjima o posljedicama upotrebe droga i alkohola, iako je i to potrebno, nego podržavanjem i vraćanjem smisla za ljudske vrijednosti ljubavi i života, koje su jedine sposobne dati puni smisao ljudskoj egzistenciji. Danas se mnogi prema narkomanima odnose kao što se nekada društvo odnosilo prema gubavcima: što dalje od njih! Tada ostaju osamljeni i roditelji, koji su najčešće krivim metodama odgajali svoju djecu, ali i mladi. Mnogi roditelji misle da se to njihovoj djeci neće nikada dogoditi, a već se dogodilo! Ne bismo li trebali intenzivnije osnivati centre za rehabilitaciju ovisnika? I ne samo osnivati, tako da budu što dalje od nas, nego im na putu povratka u život dati učinkovitu podršku. Hoćemo li se ubrojiti među milosrdne Samaritance, ili će se i za našu gene-*

raciju svećenika morati primijeniti Isusove riječi: Onim putem prolazio neki svećenik, vidje ga i zaobiđe (Lk 10, 31).²²

U svojoj poruci za Dan života, biskup Valter Župan nedavno je poručio: *Ima ljudi koji žele ispiti iz čaše života sve ono što im ona može pružiti, pa se u trci za nekontroliranim užitkom prepustaju sredstvima ovisnosti: drogi i alkoholu. U takvom stanju završavaju svoj život na cesti i često su krivi za smrt drugih. Takvi su postupci dokaz besperspektivnosti i ravnodušnosti prema vrijednosti života, te pomanjkanja ljubavi prema sebi i drugima. (...) Dužnost nam je pomoći svima koji se nalaze u nedoumici i poteškoćama da pronađu put nade i ljubavi za život, da s povjerenjem gledaju na brak i obitelj, te da se opredijele za kulturu života, a ne smrti.²³*

Sve ovo su očiti dokazi kako postoji svijest o problemu ovisnosti koji zahvaća mlade, te u isto vrijeme znak kako Crkva u Republici Hrvatskoj još uvijek nije prepoznala način na koji se može zauzetije uključiti u borbu protiv ovisnosti. Ona u sebi nosi veliki potencijal i snagu za preventivno djelovanje, kao i veliku odgovornost prema mladim naraštajima. Zaključci empirijskih istraživanja provedenih od 1997. do 1999. godine o vjeri, moralu i vrednotama u Republici Hrvatskoj, vezani uz pastoral i pastoralne aktivnosti, glase ovako: *Crkva je nedovoljno radila na koncilskoj izgradnji unutarnjeg ustroja, koji omogućuje i pospješuje, prije svega, unutarcrkvenu protočnost ideja i informacija, angažmana i akcija. (...) Nakon početnoga koncilskog entuzijazma došlo je do stagnacije. U pravilu, strukture koje su i postojale bile su više predstavničkoga i formalnog nego učinkovito djelatnog karaktera. Na nacionalnoj razini, odnosno na razini Biskupske konferencije, postojala su predviđena i tražena tijela u obliku raznih vijeća. No sva ta tijela nisu imala veći utjecaj na pastoralnu strategiju na nacionalnoj razini. Neka vijeća izradila su prigodne teološke dokumente bez jačih pastoralnih modela i smjernica. Iznimku predstavlja Vijeće za katehizaciju Biskupske konferencije, koje je u posljednjih tridesetak godina prošloga stoljeća bilo najrevnije i najdjelotvornije u odnosu na župnu katehizaciju i na školski vjeronauk.²⁴* To je jasno vidljivo stvaranjem sustavnog plana i programa nastave

²² SRAKIĆ, Marin: Vidje ga i zaobiđe, *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 129 (2001), br. 7–8, str. 470.

²³ ŽUPAN, Valter: Poštujmo i pomažimo život. Poruka za 11. Dan života, u: *Službene vijesti Hrvatske biskupske konferencije* (2006), br. 1 (19), str. 4.

²⁴ BALOBAN, Josip: *Crkvenosti i obitelj pred izazovima*, Glas Koncila, Zagreb, 2004, str. 55–56.

vjeronauka, te njegovom konstantom provođenja u praksi. No tko se ovime može zadovoljiti na duži rok, budući da su zahtjevi suvremenog života mnogo kompleksniji i zahtijevaju ozbiljan, sustavan i kvalitetan pomak u pastoralnim aktivnostima, napose u onima koje štite ljudski život i vraćaju čovjeku izgubljeno dostojanstvo.

Drugi vatikanski koncil u svojoj pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*²⁵ potiče Crkvu na dijalog sa svijetom u spremnosti suočavanja s gorućim društvenim problemima, te konkretno zauzimanje za čovjeka služeći mu u ljubavi. Kasniji crkveni dokumenti razrađuju i pojašnjavaju tekst konstitucije progovarajući o problemima današnjice, među kojima je i ovisnost o drogama. Papa Ivan Pavao II u mnogim je svojim govorima i pastirskim pismima napominjao važnost borbe protiv svake vrste ovisnosti, pa tako i ovisnosti o drogama. Plod tog njegova zauzimanja i spremnosti Crkve da se suoči s problemom ovisnosti očitovan je u pastoralnom naputku *Crkva, droga i toksikomanija*.

Pastoralna nastojanja Crkve u Republici Hrvatskoj još su na mnogim područjima djelovanja u povojima, a promjene se događaju sve brže i zahtjevnije, te iziskuju brz, ispravan i konstruktivan doprinos pastora, ponajviše u preventivnom smislu. Crkva je, nasljeđujući Kristov put ljubavi, dužna prepoznati znakove vremena i uzroke koji uništavaju ljubav, te ih predviđati i protiv njih se svesrdno boriti, vraćajući čovjeku njegovo dostojanstvo i potičući ga da ostvari svoj život u punini. Ovisnost o drogama jedan je od onih problema koji zadire u srž ljudske egzistencije, a koji i danas ubija (u doslovnom smislu te riječi) mnoge mlade kršćane, kao i one koji to nisu, jer mu se nisu znali ili mogli oduprijeti.

Literatura

BALOBAN, Josip, *Crkvenosti i obitelj pred izazovima*, Glas Koncila, Zagreb, 2004.

Biblija

BOZANIĆ, Josip, *Da život imaju. Pastirsko pismo u godini Velikog Jubileja 2000*, Glas Koncila, Zagreb, 2000.

KLARIĆ, Dubravko, *Droga – (ne)rješiv problem*. Priručnik za edukatore, Zagreb, 2007.

²⁵ Usp. *Gaudium et spes*. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ³1998, br. 12–44.

PALOŠ, Rudi, Pastoral mladih u nas devedesetih godina, u: *Kateheza* 21(1999), br. 1.

SAKOMAN, Slavko, *Društvo bez droge. Hrvatska nacionalna strategija*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2001.

Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998.

IZJAVA VIJEĆA ZA LAIKE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE, Vlasti moraju zaštititi mladež, u: *Glas Koncila* 33 (1994), br. 49, str. 1.

J. M., Kamo ideš Split? Misa i prosvjed za žrtve droge, u: *Glas Koncila* 35 (1996), br. 8, str. 18.

JUSTITIA ET PAX, Kako zaustaviti širenje droge u Hrvatskoj?, u: *Informativna katolička agencija, prilog biltenu IKA – Vijesti* od 4. ožujka 1999, IV–V.

KLANAC, Mladen, Prevencija ovisnosti, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 126 (1998), br. 2.

MIHALJ, Mirko, Metropolijski studijski dan u Splitu. Crkva pred izazovom ovisnosti, u: *Glas Koncila* 34 (1995), br. 42, str. 13.

MILOVAN, Ivan, Izjava Komisije HKB Justitia et pax o prijedlogu zakona o radnom vremenu te prijedlogu dekriminalizacije neovlaštenog posjedovanja opojnih droga, u: *Službene vijesti Hrvatske biskupske konferencije* (2000), br. 1 (12), str. 23–24.

SRAKIĆ, Marin, Vidje ga i zaobide, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 125 (1998), br. 2.

TAJNIŠTVO HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE, Utemeljiti će se biskupijski centri za pastoral mladih. Priopćenje sa XVI Plenarnog zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije, u: *Glas Koncila* 37 (1998), br. 26, str. 2–3.

TISKOVNI URED HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE, Biskupi zabrinuti zbog ugrožavanja mladih. Priopćenje za tisak s trinaestoga plenarnog zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije, u: *Glas Koncila* 36 (1997), br. 25, str. 2.

ŽUPAN, Valter, Poštujemo i pomažimo život. Poruka za 11. Dan života, u: *Službene vijesti Hrvatske biskupske konferencije* (2006), br. 1 (19), str. 4.

Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije 125 (1998), br. 2.

Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije 129 (2001), br. 7–8.

Kateheza XXI (1999), br. 1.

<http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=9082>

<http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=73520>

<http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=41778>

<http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=19793>

<http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=14963>

(zadnje pretraživanje 21. siječnja 2008)